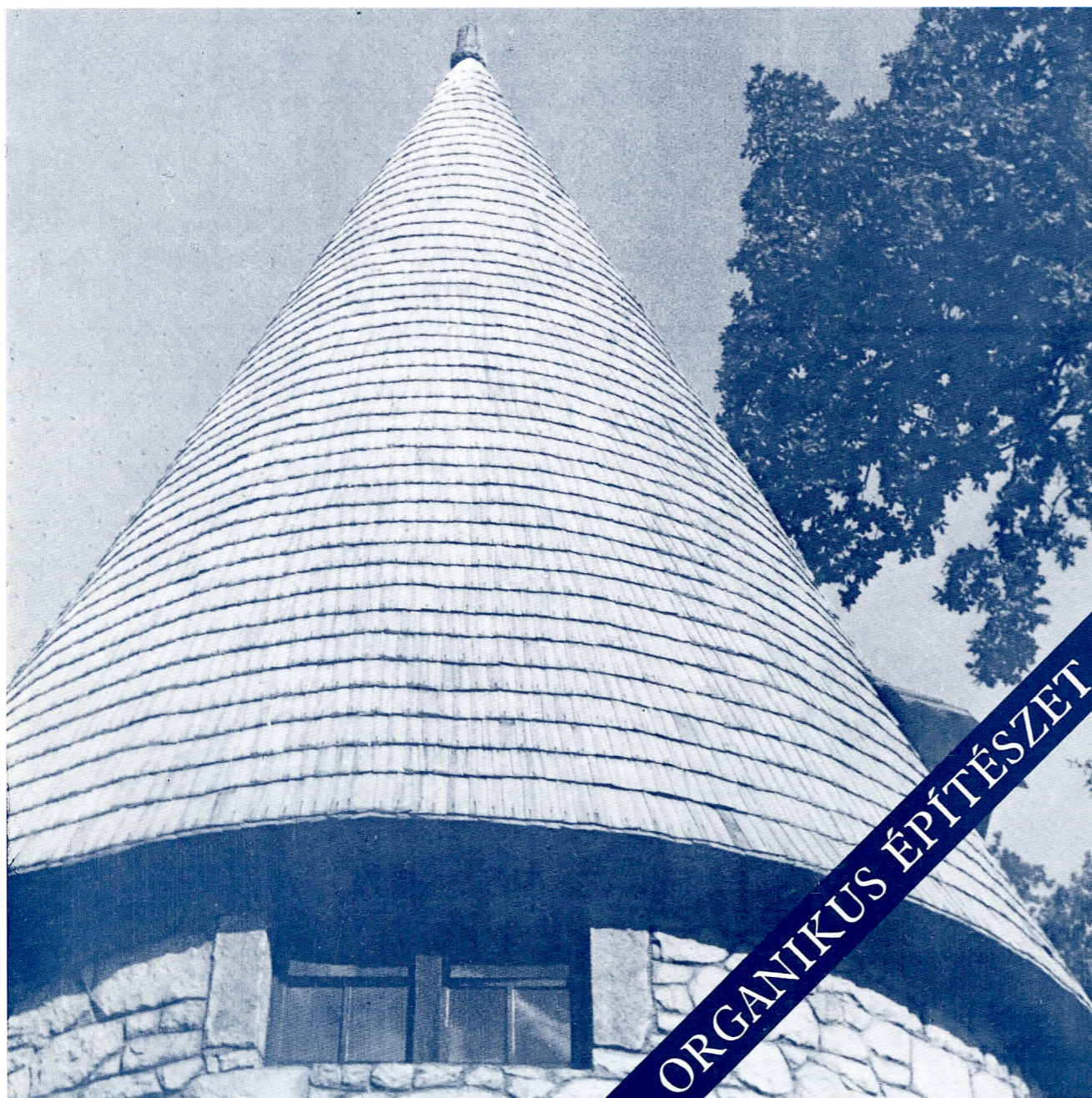

MĒ 83|6

Magyar Építőművészet

Várospark - parkváros

Kiállítás a Német Szövetségi Köztársaságból a Budapesti Műszaki Egyetem aulájában, 1983. június 6—24.

A kiállítást a Grub+Társai müncheni építész iroda Hermann Grub vezetésével, a bonni külügyminisztérium támogatásával, a Magyar Építőművészek Szövetségével együttműködve rendezte meg.

A kiállítást a két építésügyi miniszter, Dr. Oscar Schneider és Dr. Ábrahám Kálmán, Dr. Georg Sperl, az NSZK budapesti nagykövetségének ideiglenes ügyvivője, a rendező Hermann Grub müncheni építész, Borvendég Béla, a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke és más jeles közéleti személyiségek részvételével 1983. június 6-án ünnepélyes keretek között, nagy érdeklődés mellett nyitották meg a Környezetvédelmi Világnap és az Építészeti Napok alkalmából tartott rendezvény egyik jelentős eseményeként.

Hermann Grub látványos akciókkal kívánja felrázni a közömbös városlakókat, hogy döbbenjenek meg és az eddigi semmivel kicsit többet tegyenek településük megmentése, átforgalmazása érdekében. A „kis lépések városépítészetének” szükségességét vallja, a közvetlen humánus lakókörnyezet fontosságát hangsúlyozza. Azonban az érdekelteket a „nyílt tervezés” során magától értetődően be kell vonni a megoldásba. „Akciónak” segítségével sikerül — gyakran csak pár órára megrendezve, s másnap nyomtalanul eltűntetve — közvetlenül az érdekeltekhez fordulni, azzal a céllal, hogy az egyéneket a fogyasztói szerepkörből rövid időre kiszakítva, újra a felelősségvállalás szerepére készítse. Elfogulatlan laikusok tudnak ezáltal elcsépeelt tervezői sablon-megoldások félreállításához segítséget nyújtani és a városfejlesztéshez azt a változatosságot megadni, mellyel a városi életnek valójában rendelkeznie kellene.”

A városok számára a legtöbb problémát az állandóan növekvő „autóinvázió”-val való küzdelem jelenti. A lassú forgalom és az egyre fogyatkozó parkolási lehetőségek a városi utcahasználatban alapvető újratervezést igényelnek.

Ennek a törekvésnek az eredményeképpen a nyugati városokban a 60-as évek végén megjelentek a sétáló utcák. A belvárosok, a city-k közepéről kitaláltak az autókat, buszokat és villamosokat és az utcák teljes felületét visszaadták a gyalogosoknak. Megnőtt az utcabútorok, mobilizáció szerepe: ülőpadok, virágtartók, kis árusító pavilonok, díszesebb világítótestek stb. kerültek a sétáló utcákba. A közúti forgalmat aluljárókba, az autókat földalatti- vagy toronygarázsokba terelték. A villamosok és buszok, a felszíni tömegközlekedés szerepét a metró vette át, melynek építése szintén megérett, sorra nyíltak meg München, Frankfurt, Bécs, Prága stb. földalatti vasútvonalai. De a gépkocsikat tovább ontották a gyárak futószalagjai és a parkoló autók szinte minden zöldterületet elfoglaltak a városban, már pimaszul feltolakodtak a járdára, a parkok gyepfelületére is.

Ezek a problémák bennünket is érintenek, élénken foglalkoztatják a hazai szakembereket, akik keresik a megoldás módjait a jelenlegi helyzetben. Magyarországon a magánkézben lévő személygépkocsi száma 1982. év végén 1 146 539 db volt. Budapesten elkészült a Váci utca egy szakasza mint sétáló utca, és a Kígyó utcát is visszaadták a gyalogosoknak. Kecskeméten és más hazai városokban is vannak hasonló kezdeményezések.

A kiállítás a 70-es évek közepétől a legutolsó időszak új elgondolásaiból mutat be érdekes megvalósult példákat, amelyek ártérkékelése a hazai problémák felismeréséhez, tisztánlátásához, esetleg kibúncolásához nyújt hasznos segítséget.

A kiállítás tematikailag több részre tagolódik. Ezt az összeállítást fejezetenként követi a katalógus felépítése is.

Parkudvar — udvarpark

1974-ben született a „városi oázis” ötlete, abból az alapgondolatból kiindulva, hogy minden városi háztömbnek van belső udvara. München északi részén, egy háztömb-belső példája megmutatta: kismértékű szanálás és áttervezés révén a lakók számára értékes, jól használható zöldterület alakítható ki. Az autóknek mélygarázst, a szemétkupacok helyére vízmédcélt létesítettek, a belső udvarba gyepet és fákat telepítettek.

Láncpark — parklánc

Ezt a tervet követte 1975-ben a bajor tartományi kormány megbízása: a vizsgálat kiterjesztése városi méretre, München belvárosának 12 km²-es területét magában foglaló részére. Miután az első szabadidő udvarmodell bemutatásra kerülhetett, bizonyítást nyert az új gondolat létjogosultsága, ésszerűnek látszott a részletes tervek kidolgozásához széles körű adatgyűjtés megkezdése. Az elképzelés szerint a városban a zöldterületek összefüggő láncolatát kell létrehozni. A felmérésekhez a legkorszerűbb eljárásokat: a légi fényképezést és a számítógépes térképrajzolást is igénybe vették. Az alapos előkészítő munka eredményeképpen 1978-tól 1981-ig München 214 háztömbbelsőjét alakították át, 232 ezer m² zöldfelülettel. Az udvartervek létrehozására a város négy év alatt 7,8 millió nyugatnémet márkát fordított.

Parkutca — utcapark

Elsőként 1978. május 5-én egy rövid időszakra — mindössze öt órára — de sikerült Münchenben, az Adalbert Strassét, mint lakóutcat, a járműforgalom elől teljesen lezárni. Az eltávolított parkoló autók helyén a kövezet gyepszőnyeggel borították be és lelkes fiatalok, műkedvelő színjátékosok, játéka — festésre — mázolásra mindig kész gyermekek, az arrajáró gyalogosok részvételével szinte néppünnyeply számba menő megmozdulást szerveztek.

Tervjáték — játékterv

Az egyik legnagyobb példányszámú nyugatnémet magazin a „Stern” közel 130 ezer példányban jelenik meg hetente. 1974-ben a képletlap utolsó, dupla oldalán közzétették üres tervlap — egy müncheni lakótömb belső udvarával — építész szakmai körökben heves vitákat váltott ki, de felkeltette az olvasók érdeklődését is, és számos változatot küldtek be a Szövetségi Köztársaság minden részéből. Minden korosztály (idősek és fiatalok, egyaránt) és minden foglalkozási ág képviselve volt azok között, akik rajzban, festve vagy színes papírral beragasztva, nagy örömmel és buzgó igyekezettel fogtak hozzá szűkebb lakókörnyezetük újraterveléséhez, ill. annak első fázisához, egy az övékéhez hasonló háztömb belső udvarának áttervezéséhez.

Egy hazai képletlap, például a Lakáskultúra hasábjain egy hasonló akció — közel azonos példányszámban, 135 ezer darab, kéthavonta — vajon milyen sikerrel járna?

Akciónak — reakciónak

Hermann Grub sajátos elképzeléseinek kifejezésére Európa nagyvárosaiban szervezett látványos akciókat — parkoló gépkoc-

csikat fűvesítettek be az utcákon — melyek nagy sajtóvisszhangot váltottak ki, jelentős feltűnést keltettek. 1977-ben Brüsszelben, a Grand Place 5000 m²-es felületét fedték be egy napra és egy éjszakára, még csak egy gépkocsival. Nyugat-Berlinben, Kurfürstendammra már 35 bérautót fászliztak be zöld műfűtekeresszel.

Annak illusztrálására, hogy egy személygépkocsi 15 óra alatt 450 m³ kipufogó gázt termel, Regensburgban, a Fötéren a Bajor Környezetvédelmi Minisztérium segítségével — szemmel látható kísérletet hajtottak végre. A szerelőpadra állított autót egy éjszaka leforgása alatt pattanásig megtöltötte a 10 m átmérőjű ballont, laikusnak és szakembernek egyaránt jól érzékelhetővé tette a kipufogott mérges gáz mennyiségét. A Környezetvédelmi Napon az autósoknak díjmentesen kipufogó gáz-tesztet végeztek a városban. (Nálunk a Magyar Autóklubnak vannak időszakonként hasonló akciói, látványos ballontöltés nélkül.) Stuttgart, Schlossplatz, 29 autót terítették be műgyepel. Ilyen hatásos akció volt a budapesti Semmelweis utcában 6 bérelt gépkocsi lefűvesítése is, a kiállításához kapcsolódóan. A műfűvet az NSZK-ból szállították a fővárosba.

Hermann Grub müncheni építész tevékenységében több aspektus találkozik, ötvöződik össze, megnyilatkozásaiban a világ különböző pontjain fellelhető tendenciák búvápataként tűnnek elő:

- lakossági érdekek és vélemények fokozott figyelembevétele elengedhetetlen követelmény a nyílt tervezés demokratizmusának erősítése, minél szélesebb körű érvényesítése érdekében, a „tervezői kocsmák” létrehozása egy lépés ezen az úton;
- belvárosi lakótömbök belső udvarainak parkosítása Rod Hackney angol építész tömbrevitalizációs törekvéseivel rokon, de ő az épületben levő lakások teljes rehabilitációját is elsődleges feladatának tekinti, az építés megváltozott, közösségi szerepe következtében;
- környezetvédelmi, környezetlakító, polgárpukkasztó, provokatív akciói a 60-as évek nyugati fiatalságának öncélú — gyakran destruktív — heppeningjeit idézik emlékeztetünkbe, de azoktól eltérőleg pontosan meghatározott közérdekű céljuk van, amelyek éppen ezért a központi kormányzati szervek erkölcsi és anyagi támogatását is élvezik;
- Európa nagyvárosaiban végrehajtott fűvesítési demonstrációk az objektumok olyan új műfaját teremtik meg és képviselik, amikor a parkoló autók csak ürügyek a zöld műfűvel való bepályálásra s az egész esemény tárgyi valóságában néhány napra vagy órára korlátozódik, szokatlanul újszerű, érdekes művészi hatások, a látvány, leginkább madártávlatból érvényesül, hasonlóan a természet- vagy tájformáló szobrászathoz (gondoljunk pl. Robert Smithson land-artjaira) ám ezek a köből kirakott dolgok szinte az örökkévalóságnak készülnek.

Lehet, hogy másokban más asszociációkat keltettek a kiállításon vagy a Semmelweis utcában látottak. Úgy gondolom, nem az a lényeg, hogy ezek az olvasók véleményével megegyezzenek, hanem, hogy őket is hasonló gondolatok megindítására ösztönözzék a bemutatottak, hiszen éppen ez volt Hermann Grub budapesti rendezvényeinek a célja.

Timon Kálmán

SZEMLE

